

suffer from psychological problems as a result of participation in hostilities. In addition, it is important to provide the military with adequate training methods so that they are ready for stressful situations on the battlefield. Thus, the study of the effect of war on the formation of a military personality allows for better understanding of the psychological consequences of military actions and helps to develop measures to improve the psychological health of military personnel, which in turn contributes to the effectiveness and success of military operations.

List of bibliographic references:

1. Hoge, C. W., & Castro, C. A. (2012). Post-traumatic stress disorder in the military: epidemiology, pathophysiology, and treatment. In *The American Psychiatric Publishing Textbook of Military Psychiatry* (pp. 187-203).

2. Maguen, S., & Litz, B. T. (2012). Moral injury in veterans of war. *PTSD Research Quarterly*, 23(1), 1-6.

3. Litz, B. T., Stein, N., Delaney, E., Lebowitz, L., Nash, W. P., Silva, C., & Maguen, S. (2009). Moral injury and moral repair in war veterans: a preliminary model and intervention strategy. *Clinical Psychology Review*, 29(8), 695-706.

(Одержано 05.03.2023)

УДК [159.9.: 343.54] (477)

Анатолій Миколайович КЛОЧКО,

доктор юридичних наук, професор,

проректор Харківського національного

університету внутрішніх справ

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6898-964X>

КОНФЛІКТОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ФУНКЦІЯ ФОРМУВАННЯ СТРЕС-МЕНЕДЖМЕНТУ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ПОЛІЦІЇ

Актуальність проблеми. Модернізація системи сучасної професійної освіти сприяє тому, що знання, уміння і навички все більше розглядаються не тільки як ціль навчання, а й як інструментальна основа формування професійних компетенцій і компетентностей майбутніх фахівців.

Актуальність запровадження інноваційних технологій в освітній процес безпосередньо торкається і підготовки фахівців ризиконебезпечних професій, до числа яких треба віднести і професію поліцейського.

Однією з особливостей професійної діяльності працівника поліції є те, що він повсякденно має вирішувати різноманітні конфлікти і конфліктні ситуації. Отже, у майбутніх офіцерів поліції мають бути сформовані відповідні знання, уміння, навички, а також якості особистості, тобто має бути сформована конфліктологічна компетентність, яка є одним зі складників професійної компетентності [1].

Зв'язок з попередніми дослідженнями. Проблему формування конфліктологічної компетентності досліджували І.В. Ващенко, І.О. Данченко, І.І. Русинка, В.О. Тюріна та інші. Вплив екстремальних умов праці на особистість та якість роботи працівника поліції вивчали Т.Л. Білоус, В.О. Тюріна. Зв'язок стрес-менеджменту з конфліктологічною компетентністю майбутніх працівників поліції розглядали Л.О. Солохіна, В.О. Тюріна та інші.

Але, не зважаючи на ґрунтовність означених робіт, питання взаємозв'язку стрес-менеджменту і конфліктологічної компетентності працівників поліції, залишається недостатньо дослідженим, а, отже, потребує додаткових досліджень.

Метою даної роботи є вивчення взаємозв'язку сформованості стрес-менеджменту як гнучкого уміння (soft skills) з конфліктологічною компетентністю майбутнього офіцера поліції.

Виклад основного матеріалу. Професія працівника поліції відноситься до категорії професій “людина – людина”. Тому її специфіка полягає в тому, що вона зазвичай відбувається за умов розв'язування якогось соціального конфлікту або конфліктної ситуації.

Повсякденна діяльність офіцерів поліції зазвичай пов'язана з різноманітними ситуаціями різного рівня конфліктної взаємодії, переважно агресивної за своїм змістом та формою спілкування і поведінки (затримування правопорушників, розв'язування різноманітних конфліктних ситуацій).

З метою найбільш повної характеристики специфічних умов фахового спілкування правоохоронця доцільно використовувати спеціальні терміни «агресивне соціальне середовище» та «агресивне комунікативне середовище» (спілкування і контакт поліцейського з агресивно налаштованими особами, протистояння позицій, відкриті конфлікти різного ступеня складності, що пов'язані з виникненням негативної емоційної напруги). Ці контакти в агресивному комунікативному і соціальному середовищах є основою виникнення стресів у працівників поліції, особливо у тих, хто працює безпосередньо з громадянами, які створюють конфліктні ситуації.

У частини офіцерів поліції чинник агресивності середовища спілкування може викликати високу напруженість міжособистісних контактів, що негативно впливає на ефективність виконання професійної діяльності і службових обов'язків та на самопочуття і здоров'я поліцейського в цілому. Тому необхідним і доцільним є формування у майбутніх правоохоронців умінь управляти своїми емоціями і стресовими станами, тобто у офіцерів поліції має бути сформованим стрес-менеджмент.

Стрес-менеджмент – це грамотне управління своїм станом і поведінкою під час сильного психологічного або фізичного напруження. Як правило, така напруга значно знижує ефективність роботи фахівця, впливаючи на його фізичний, емоційний та інтелектуальний стани.

Уміння і навички управляти своїми емоціями і стресовими станами, тобто стрес-менеджмент, відносять до soft skills, тобто до так званих гнучких умінь і навичок. На думку, більшості дослідників вони є пріоритетними, а,

Отже, їх треба спеціально формувати, зокрема, й стрес-менеджмент як професійно важливе для офіцера поліції гнучке уміння (soft skills) [2].

Оскільки професійна діяльність працівників поліції відбувається за умов вирішення конфліктних ситуацій, то професійно важливими і необхідними для поліцейських є уміння і навички розуміти свої емоції і стани та емоції і стани інших людей, а також уміння управляти цими емоціями і станами. Особливого значення набувають уміння управляти стресовими станами, контролювати свої емоції, поведінку і дії у стані стресу, тобто особливого значення набуває сформованість стресостійкості і стрес-менеджменту як професійно значущих якостей особистості офіцера поліції.

Все означене вище свідчить, що формування стрес-менеджменту сприятиме формуванню емоційної і конфліктологічної компетентностей майбутніх правоохоронців.

Отже, формуванню і розвитку означених умінь, навичок і якостей особистості треба приділяти увагу в процесі професійної підготовки майбутніх працівників поліції.

Найбільш ефективними методами формування у курсантів стрес-менеджменту є проведення з ними тренінгів та практичних занять з елементами тренінгу, на яких курсанти аналізують стресові ситуації, які мають місце у практичній діяльності працівників поліції, аналізують стресори, поведінку учасників конфлікту, які перебувають у стані стресу, аналізують результати і наслідки дій учасників конфлікту, визначають раціональність і помилки у діях і проявах емоцій учасників конфлікту, конструюють і моделюють свої варіанти професійних дій і поведінки з метою вирішення конфліктних ситуацій. На етапі підготовки до проведення антистресового тренінгу до його програми включають вправи, виконання яких сприяє формуванню уміння розуміти і контролювати емоції та емоційні стани учасників конфлікту, знаходити вихід зі складних ситуацій, що виникають в ході спілкування, протистояти емоційному тиску з боку опонентів. Стикаючись з «важкими» опонентами, дуже складно уникнути почуття безпорадності, образи, гніву, але навчитися управляти цими емоціями і почуттями цілком можливо. Потрібно навчитися акцентувати увагу не на негативних емоціях, які виникають в процесі спілкування, а на тих результатах, які будуть досягнуті після закінчення розмови.

Ефективним способом управління стресом є так звана «організаційна поведінка», яка дозволяє підвищити життєздатність підрозділу у несприятливих умовах, попередити втрату психологічних ресурсів і використати стресові ситуації для навчання і розвитку особового складу підрозділу. Цей метод базується на тому, що у стані стресової напруженості людина здатна навчатися через наочний приклад, у якості якого може виступати професійна діяльність командира підрозділу або досвідчених товаришів [3].

Отже, організаційна поведінка – це поведінка-приклад, яка передається від командира підрозділу до підлеглих (від командира до курсантів) переважно в ситуаціях особистісного дискомфорту, невизначеності,

емоційних або фізичних перевантажень. Позитивні приклади організаційної поведінки допомагають співробітникам підрозділу (курсантам навчальної групи) вийти з виснажливого режиму стресу, подолати його.

Найчастіше у практичній діяльності офіцерів поліції можна спостерігати такі типи організаційної поведінки командирів у стресових ситуаціях: управління відносинами, управління навантаженням, управління невизначеністю.

Висновок. Однією з важливих професійних якостей особистості офіцера поліції є конфліктологічна компетентність, однією з основ якої є стресостійкість, а професійно важливим умінням ефективно управляти своїм станом і поведінкою під час сильного емоційного, психологічного або фізичного напруження є стрес-менеджмент. Дієвим методом формування стрес-менеджменту як гнучкого уміння (soft skills) є проведення з курсантами як майбутніми офіцерами поліції антистресових тренінгів та практичних занять з елементами тренінгу. Перспективним напрямком професійної підготовки майбутніх офіцерів поліції є розробка програм антистресових тренінгів для курсантів.

Список бібліографічних посилань:

1. Тюріна В.О. Формування комунікативної і конфліктологічної компетентностей викладачів закладів вищої освіти МВС України. *Науковий часопис НПУ ім. П.М. Драгоманова*. Серія №5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Київ: НПУ. 2019. Вип. 68. С. 220 – 224. URL: <https://doi.org/10.31392/2311-5491/2019-68.49>.

2. Tyurina V., Solohina L. Stress management as a determinant of cadets' conflict competence as future police officers // *Trends in science and practice of today*. Abstracts of V International Scientific and Practical Conference. Ankara, Turkey. 2021. Pp. 325-329.

URL: <https://isg-konf.com>. Available at : DOI: 10.46299/ISG.2021.II.V

3. Тюріна В.О. Механізм впливу екстремальних умов праці на особистість та якість роботи працівника ОВС як основа визначення напрямків удосконалення його підготовки. *Педагогічні та соціально-педагогічні умови формування професійної готовності майбутніх працівників ОВС до роботи в екстремальних умовах* / Монографія / Т.Л.Білоус, В.О.Тюріна та інші. Суми, ФОП Наталуха А.С. 2015. 174 с.

(Одержано 20.03.2023)